

Akademiku Ivi Tomašecu

Svi ribarski stručnjaci naše zemlje teško su pogođeni viješću da je viliki znanstvenik i prvi stručnjak za bolesti riba dr Ivo Tomašec, član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i redovni profesor Veterinarskog fakulteta Zagreb u mirovini, umro 11. srpnja 1981. u 77. godini svog života. Akademik Tomašec bio je jedan od naših najistaknutijih ličnosti veterinarske medicine i prvi znanstveni radnik na području biologije i patologije riba i pčela. Za svoj rad dobio je i najveće priznanje, Republičku nagradu za životno djelo.

Iako ovih par podataka govore mnogo, mi koji smo ga poznavali osobno, znali smo puno više. Znali smo da je skroman, plemenit, pravedan i nadasve dobar čovjek. Svakoga je znao saslušati i za svakoga je imao dobar savjet. Svoje ogromno znanje nesebično je prenosio na nove generacije, a mi njegovi mlađi suradnici poštivali smo ga i volili više kao oca nego kao predstojnika Zavoda.

Kao osnivač Zavoda za biologiju i patologiju pčela i riba, Veterinarskog fakulteta u Zagrebu, prof. dr Ivo Tomašec se profesionalno bavio bolestima riba, ali ujedno je ulagao i velike napore za unapređenje slatkovodnog ribarstva. Uvijek je isticao da nauka i praksa moraju ići zajedno, a u rukovođenju Zavodom skladno je objedinio nastavni i znanstveni rad i uspostavio dobru suradnju s ribarskom privredom.

U životu profesora Tomašeca bilo je mjesta samo za rad. Niti nakon odlaska u zasluženu mirovinu, nakon punih 45 godina aktivnog rada, nije se razdvajao od ribara. Još punih šest godina pomagao je u uređivanju lista, organizirao Simpozije i davao gotovo do posljednjeg daha savjete od neprocijenjive vrijednosti. Sada, kad ga više nema među nama, osvrnimo se ukratko na njegov život.

Ivo Tomašec rođen je 16. listopada 1904. u Novom Marofu. Realnu gimnaziju završio je u Varaždinu, a Veterinarski fakultet u Zagrebu.

14. siječnja 1929. imenovan je za asistenta na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu, u Zavodu za nauku o zarazama. Godinu dana kasnije, 30. lipnja 1930. promoviran je u doktora veterinarskih nauka. Školske godine 1935/36. izabran je za docenta i preuzeo nastavu iz predmeta Biologija i patologija pčela i svilaca. 14. prosinca 1936. odlukom Sveučilišnog senata osnovan je Zavod za biologiju i patologiju riba i pčela a njegovo uređenje i vodstvo povjerio je fakultet doc. dr Ivi Tomašecu. Školske godine 1939/40. preuzeo je doc. dr Tomašec i nastavu iz predmeta Biologija i patologija riba i rakova. Te godine izabran je za izvanrednog, a 1943. za redovnog profesora iz predmeta Biologija i patologija riba i rakova i Biologija i patologija pčela i svilaca.

Od 1942. do 1949. godine prof. dr Tomašec je bio predsjednik Građevinskog odbora novog Veterinarskog fakulteta u Heinzelovoj ulici, pa je tako i fizički kreirao izgled tog fakulteta.

1943. godine prof. dr Tomašec izabran je za glavnog i odgovornog urednika časopisa Veterinarskog fakulteta, Veterinarski arhiv, na kom položaju je ostao deset godina, a zatim je dvadeset godina bio član uređivačkog odbora.

Školske godina 1945/46. prof. dr Tomašec je izabran za prvog poslijeratnog dekana Veterinarskog fakulteta, a kasnije je još pet puta biran za dekana. Isto toliko puta biran je i za prodekana.

U početku svog znanstvenog rada Tomašec je proveo kraće vrijeme na specijalizaciji u inozemstvu u slijedećim institucijama: Biološki zavod u Berlin-Dahlemu, Odjel za bolesti pčela Bakteriološkog zavoda u Liebefeld-Bernu, Veterinarska visoka škola u Alfortu i Pasterov zavod u Parizu i Biološki zavod u Münchenu.

Kao asistent Zavoda za nauku o zarazama, Tomašec je vršio istraživanja na području specijalne mikrobiologije. Posebno se ističe njegov rad o infekciji i patogenezi kolere peradi, kao i straživanje aktivne imunizacije kod te bolesti. On je prvi ukazao na mogućnost upotrebe žive vakcine, koja se do tada nije primjenjivala. Istovremeno sudjelovao je i u radu na primjeni obrađenog virusa u aktivnoj imunizaciji svinja protiv svinjske kuge.

Na taj način kada je Tomašec počeo raditi na području bolesti riba i pčela, on je već imao široko medicinsko znanje sa posebnom specijalizacijom u mikrobiologiji i zaraznim bolestima. U to vrijeme bolesti riba i pčela bile su veoma slabo poznate. Tomašec je osnovao Zavod za biologiju i patologiju riba i pčela, kakav kod nas a ni u svijetu nije postojao. Zato je morao početi niodčega i sve uređivati kako je sam zamislio. Danas je ovaj Zavod središnja ustanova za istraživanje bolesti riba i pčela u SR Hrvatskoj, a njegova aktivnost prelazi i granice naše zemlje. To je neosporan uspjeh akademika Tomašeca.

U uskoj suradnji s ribnjačarima u praksi od samog je početka utvrdio da je zarazna vodena bolest šarana najveći problem na šaranskim ribnjačarstvima i stoga je toj bolesti posvetio posebnu pažnju. Znački upotrijebivši sve znanstvene metode došao je do zaključka da uzrok bolesti ne može biti bakterija, kako se do tada smatralo, već mora biti virus. Isto je tako bilo i sa svim ostalim njegovim radovima, kojih je toliko da je gotovo nezamislivo kako se to može učiniti u jednom ljudskom vijeku. U bibliografiji profesora Tomašeca nalazi se preko 250 objavljenih radova.

Kao veoma plodnog znanstvenog radnika Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti izbrala je profesora dr Tomašeca za suradnika 19. travnja 1949. godine, a zatim 30. travnja 1952. za dopisnog i 29. trav-

nja 1960. za pravog člana. Ovaj izbor znači više što je Tomašec prva generacija veterinarskih stručnjaka u Akademiji uz velikane akademičke Babića i Oklješu. Sekcija za veterinarske nauke Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti pokušala je izraditi Veterinarsku terminologiju, a za glavnog i odgovornog urednika od 1950. do 1959. izabran je akademik Tomašec.

Suradnja s ribarskom praksom veoma je dobro poznata, a isto tako akademik Tomašec je surađivao i sa pčelarima, te radio na unapređenju pčelarstva. Dovoljno je reći da je bio među osnivačima Pčelarskog saveza SR Hrvatske. Bio je izabran za prvog predsjednika tog Saveza 1954. što je ostao sve do odlaska u mirovinu 1974. kada se je zahvalio na dužnosti. Za njegov rad u Savezu odato mu je najveće priznanje i zahvalnost te je izabran za doživotnog počasnog predsjednika.

Svoju aktivnost akademik Tomašec nije ograničio samo u našoj zemlji već je bio priznat i u međunarodnim organizacijama. Posebno je bio aktivan u radu Međunarodnog ureda za epizootije, svjetske organizacije u kojoj su učlanjene veterinarske službe svih zemalja, sa sjedištem u Parizu. Na njegovu inicijativu osnovane su u okviru ovog ureda Stalna komisija za bolesti pčela i Stalna komisija za bolesti riba. U obim ovim komisijama prof. dr Tomašec je vršio dužnost potpredsjednika. Aktivno je surađivao na izradi plana rada ovih komisija. Prisustvovao je plenarnom zasjedanju Ureda u Parizu 1957., 1959. i 1972., kao i sjednicama i skupovima koje su te komisije organizirale u Liebefeld-Bernu 1962., Nici 1964. i Parizu 1967. Na tim skupovima odžao je nekoliko referata iz područja raznih bolesti riba i pčela. Neki njegovi prijedlozi o suzbijanju tih bolesti primljeni su na Generalnom zasjedanju Ureda i predloženi zemljama članicama za provedbu.

Na svim međunarodnim skupovima na kojima je učestvovao, akademik Tomašec je zauzimao vidnomjesto. Godine 1948. prisustvovao je kao predstavnik Veterinarskog fakulteta, Svjetskom veterinarskom kongresu u Londonu. Sudjelovao je na većem broju međunarodnih pčelarskih kongresa, 1954. u Kopenhagenu, 1956. u Beču, 1958. u Bolonji i Rimu, 1961. u Madridu i 1969. u Münchenu.

Na međunarodnom simpoziju o bolesti riba u organizaciji Međunarodnog ureda za epizootije 1962. u Torinu, akademik Tomašec je bio predstavnik naše zemlje. Na istom takvom skupu 1965. u Münchenu iznio je skupne rezultate svojih istraživanja o etiologiji razne vodene bolesti šarana, a tamošnji skup je prihvatio njegovo mišljenje o virusnoj etiologiji te bolesti. U Stokholmu je zajedno s dr Valpotićem održao referat o virusnoj hemoragičnoj septikemiji žaba.

Sudjelovao je na poseban poziv kao gost na Savjetovanju o slatkovodnom ribarstvu u Leipzigu i Berlinu 1956. Na istom takvom savjetovanju u Schwerinu i Berlinu 1961. podnio je zajedno s Z. Livojevićem i C. Bojčićem referat o mjerama za unapređenje šaranskog ribogojstva u Jugoslaviji. Bio je pozvan kao gost i na Seminar o bolestima riba u Brnu 1967, gdje je održao referat o suzbijanju zarazne vodene bolesti šarana.

Na Svjetskom simpoziju o uzgoju riba u ribnjacima toplih voda u organizaciji FAO održanom u Rimu povjerena mu je dužnost da na osnovu podnesenih referata izradi i podnese izvještaj o bolestima riba u svijetu. Na istom takvom simpoziju u Amsterdamu 1972. akademik Tomašec je predsjedao, a podnio je i osnovni referat o zaraznoj vodenoj bolesti šarana. Time mu je na visokom međunarodnom nivou dano javno priznanje kao prvom stručnjaku za bolesti riba.

Velika priznanja dala su akademiku Tomašecu i druge institucije. Za svoj nastavni, znanstveni i organizacijsko-stručni rad dobio je 1950. nagradu Predsjedništva vlade SR Hrvatske. Iste godine Savez ribolovnih društava Hrvatske izabrao ga je za počasnog člana i dodijelio mu zlatnu značku u znak priznanja za zasluge oko podizanja slatkovodnog ribarstva. Godine 1960. odlikovan je ordenom rada II reda. Zveza čebelarskih društava Slovenije dodijelila mu je 1965. red Antona Janše I stupnja, kao prvom izvan Slovenije kome je to priznanje dodijeljeno. III kongres veterinarstva Jugoslavije odaje mu 1967. priznanje i dodjeljuje diplomu s plaketom za posebne zasluge na unapređenju veterinarstva u našoj zemlji. Godine 1969. odlikovan je ordenom zasluga za narod sa srebrnim vjencem. Iste godine Veterinarski fakultet u Zagrebu dodjeljuje mu prilikom proslave 50 godišnjice fakulteta diplomu s plaketom u znak priznanja na unapređenju fakulteta. Poslovno udruženje privrednih organizacija slatkovodnog ribarstva Jugoslavije dodjeljuje mu 1974. priznanje u povodu 45 godišnjice rada i 70 godišnjice života. Iste godine dobio je i najveće priznanje za svoj rad, Republičku nagradu za životno djelo. Pčelarski savez SR Hrvatske na svečanoj sjednici proslave 100 godišnjice rada pčelara Slavonije i Baranje 1979. dodijelio akademiku Tomašecu, svom počasnom predsjedniku, najveće priznanje Saveza, Zlatnu plaketu.

Posljednjih godina akademik Tomašec je poboljšavao i povremeno je bio veoma slab, ali je ipak obavljao mnoge dužnosti. Posebno se uvijek brinuo o listovima Ribarstvo Jugoslavije i Pčela, a na sjednice Akademije išao je sve do posljednjeg odlaska u bolnicu. Kako sam ga redovno posjećivao i održavao vezu s njim, posjetio sam ga u petak 10. srpnja u sobi intenzivne njege u bolnici dr Ozren Novosel u Zagrebu. Iako veoma slab uspio se nasmiješiti i poprimiti onaj ljubezni izraz lica kakav poznajemo godinama. Kad sam mu posljednji put stisnuo ruku i pozdravio sa doviđenja nisam ni slutio da će uskoro pasti u san iz kog se više neće probuditi.

Akademik Tomašec umro je 11. srpnja 1981, a sprovod je obavljen 15. srpnja 1981. Nakon posljednjih govora otpratili smo akademika Tomašeca do njegova počivališta u Arkadama Mirogoja, svečano i tiho kako to njemu dolikuje.

Iako nas je akademik Tomašec napustio fizički, njegovu veliko životno djelo uvijek će ostati prisutno ne samo u ovoj, već i u narednim generacijama ribarskih stručnjaka. Osvrtom na njegov život i rad želimo mu još jednom izraziti veliku hvalu i vječnu slavu!

Mr Đuro Sulimanović, dipl. vet.